

עד שיבוא אליהו. דמותו של אליהו הנביא בספרות התנאים. עדיאל קדרי. ירושלים,
מאגנס, תשפ"א. 201 עמ'. (02-6586659)

החוקרים טוענים שאליהו הנביא הוא הדמות הבולטת ביותר במסורת העממית היהודית. האם עובדה זו נובעת מהשילוב של תולדות חייו המיוחדים המסופרים בתנ"ך בשילוב עם המסורת שחייו לא נפסקו, והוא למעשה נותר חי מאז ועד היום? האם זה קשור לכך שהוא אמור לבשר את ביאת המשיח? האם מדובר על דמות אחת - או שלכל דור ודור היה 'אליהו' משלו? הרבה נכתב במדרשים ובמפרשים ובספרות החסידית והמאוחרת על הדמות האלוקית-אנושית הזו. פרופ' עדיאל קדרי מלמד באוניברסיטת בן גוריון ספרות חז"ל, וכשהתחיל לעסוק בדמותו

נתקבלו במערכת

של אליהו הוא הגיע למסקנה שההתייחסות אליו בספרות חז"ל הקדומה, תקופת התנאים, היא לבדה מספיקה כדי לבנות עולם מלא של מחקרים ובירורים ופירושים והשוואות, וזה מה שהוא עושה בספר זה. בפרק הראשון מובאים כ"א מקורות מתוך ספרות התנאים הדנים באליהו ומעשיו, י"ז הראשונים סביב אירועים המסופרים בספר מלכים בפרקי אליהו, והנוספים עוסקים בפסוק המפורסם בסוף מלאכי 'הנה אנוכי שולח לכם' וכו', באליהו כמי שמשיב את העם בתשובה באחרית הימים, ובתפקידו כמחייה מתים. דברי חז"ל במקורות השנים בהקשרים אלו (וגם דבריהם של חכמים אחרים בתקופת התנאים מבן סירא ועד יוספוס כולל הציורים של בית הכנסת בדורא אירופוס) מנותחים ספרותיות ועיונית, ופרק זה הוא למעשה הבסיס להמשך הדיונים והבירורים בשאר הספר. הפרק השני עוסק בהופעתו המחודשת של אליהו לעתיד לבוא; השלישי בעניין שחז"ל עסקו בו רבות והוא ה'כבוד' שהוא חלק, לכאורה שלא בצדק, למלך אחאב, ובמשמעות מעשה זה לדורות; הפרק הרביעי עוסק בביקורת שהייתה לתנאים על דברים ותגובות של אליהו, כמו למשל על כך שאמר דילטוריה על ישראל, או על קנאותו המופרזת שגרמה למעשה ל'הדחתו' ולמינוי אלישע תלמידו תחתיו; והפרק החמישי עוסק בתיאור דמותו בברייתא של 'סדר עולם'. גם אם לא כל היגד בספר הזה ניתן להיאמר בבית המדרש - יש בו חומר רב על תקופת התנאים, המאיר צדדים שונים של אחת הדמויות החשובות ביותר בהיסטוריה היהודית, שכולנו מצפים לבשורותיה הטובות בקרוב.